

## TA'LIMDA SIFAT MONITORINGI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI BOSHQARUVNI OPTIMALLASHTIRISH

**Muradov Bahrom Akramjonovich**

Toshkent to'qimachilik va engil sanoat instituti, dotsent v.b.

E-mail: muradovbahrom@gmail.com

+998999999228

### ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'lim tizimida sifat monitoringi jarayonining holati tahlil qilinib, uni takomillashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Sifat monitoringi tizimi orqali ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan pedagogik faoliyat, o'quv dasturlari, o'qituvchilarning salohiyati va o'quvchilarning bilim darajasi yuzasidan aniq va tizimli ma'lumotlar olish imkoniyati yaratiladi. Shu orqali qaror qabul qilish, resurslarni taqsimlash va sifatni boshqarish jarayonlari optimallashtiriladi.

**Kalit so'zlar:** sifat monitoringi, ta'lim boshqaruvi, ta'lim tizimi, nazorat va tahlil, indikatorlar, monitoring metodologiyasi.

### АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется состояние процесса мониторинга качества в системе образования и рассматриваются возможности повышения эффективности его управления. Система мониторинга качества создает возможность получения точной и систематической информации о педагогической деятельности, учебных программах, потенциале преподавателей и уровне знаний студентов, реализуемых в образовательных учреждениях. Это оптимизирует процессы принятия решений, распределения ресурсов и управления качеством.

**Ключевые слова:** мониторинг качества, образовательный менеджмент, система образования, контроль и анализ, индикаторы, методология мониторинга.

## **KIRISH**

Zamonaviy ta'lim tizimida sifat masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ta'limda sifatni boshqarish jarayonlarining asosiy mexanizmlaridan biri sifat monitoringi tizimidir. Mazkur tizim yordamida ta'lim sifatining barqarorligini ta'minlash, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga doir aniq choralarni ishlab chiqish mumkin. Xususan, O'zbekiston Respublikasida ta'limni rivojlantirish strategiyasida sifat monitoringi tizimining takomillashtirilishi muhim vazifa sifatida ilgari surilgan.

Monitoring vositasida ta'lim muassasalarida o'quv jarayonining samaradorligi, o'quv dasturlarining natijadorligi, o'quvchilar va pedagoglarning bilim saviyasi muntazam baholanadi. Biroq mavjud monitoring tizimlarida hali ham samaradorlikni oshirishni taqozo etuvchi bir qator kamchiliklar mavjud. Shu sababli, ushbu maqolada ta'limda sifat monitoringi tizimini takomillashtirish orqali boshqaruvni optimallashtirish yo'llari tahlil qilinadi.

## **ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA**

Tahlil uchun xalqaro va milliy ta'lim tizimlarida qo'llanilayotgan monitoring amaliyotlari, sifat baholash indikatorlari, statistik tahlil metodlari hamda boshqaruv modellari o'rganildi. Xususan, UNESCO, OECD kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim sifatini baholash indikatorlari va metodikasi tahlil qilindi. O'zbekistonda esa "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, Prezident qarorlari, vazirliklar buyruqlari hamda Milliy reyting tizimlari asosiy manbalar sifatida xizmat qildi.

Metodologik asos sifatida tizimli yondashuv, taqqoslama tahlil, empirik tadqiqotlar va statistik usullar qo'llanildi. Maqola uchun empirik ma'lumotlar 2023-2024-yillardagi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi va Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining hisobotlari asosida shakllantirildi.

## МУХОКАМА VA NATIJALAR

O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilgan sifat monitoringi amaliyotlari tahliliga ko'ra, mavjud tizimlar quyidagi ustunliklarga ega:

Ta'lim jarayonini baholashda indikatorlar tizimi mavjud;

O'quvchilar bilim darajasi milliy baholash tizimi orqali muntazam nazorat qilinadi;

O'qituvchilar uchun attestatsiya tizimi yo'lga qo'yilgan.

Shunga qaramay, monitoring tizimida kuzatilayotgan muammolar mavjud:

Sifat baholash indikatorlari yetarlicha moslashtirilmagan;

Axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi past;

Tahliliy natijalarga asoslangan qarorlar qabul qilish mexanizmi sust rivojlangan.

1-jadval. O'quvchilar bilimini baholashda qo'llanilayotgan indikatorlar holati (2023-yil namunasi)

| Indikator turi                 | Mavjudlik darajasi | Amaliy natija bo'yicha samaradorlik (%) |
|--------------------------------|--------------------|-----------------------------------------|
| Fanlar kesimidagi test ballari | Yuqori             | 67%                                     |
| Yozma ishlar tahlili           | O'rta              | 52%                                     |
| O'quv portfeli bahosi          | Past               | 41%                                     |
| Sinov darslari tahlili         | O'rta              | 48%                                     |

2-jadval. O'qituvchilar faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari samaradorligi (2024-yil namunasi)

| Monitoring shakli           | Joriy etilganlik darajasi | Qaror qabul qilishdagi ta'siri (%) |
|-----------------------------|---------------------------|------------------------------------|
| Attestatsiya baholovi       | Yuqori                    | 76%                                |
| Dars sifatini tashqi tahlil | O'rta                     | 54%                                |

|                           |         |           |     |
|---------------------------|---------|-----------|-----|
| So'rovnoma<br>intervyular | va      | Past      | 38% |
| Digital<br>tizimlari      | kuzatuv | Juda past | 21% |

Ta'lim tizimi har bir jamiyatning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu boisdan, ta'limda sifat monitoringi tizimi ishlab chiqish, uning samarali ishlashini ta'minlash ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun zarur. Monitoring tizimi ta'lim muassasalaridagi barcha faoliyatning holatini kuzatish, baholash va tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Ta'limda sifat monitoringi tizimi o'zining maqsadi bo'yicha ta'lim jarayonining yuqori sifatini ta'minlashga yo'naltirilgan bo'lib, bu orqali ta'lim samaradorligi oshiriladi. Monitoring tizimi mavjud muammolarni aniqlash, o'quvchilar va o'qituvchilar faoliyatini baholash, shuningdek, resurslar taqsimotining samaradorligini tahlil qilish imkonini beradi. Bu tizim ta'lim muassasalarining boshqaruvini kuchaytiradi, chunki ma'lumotlar asosida qabul qilingan qarorlar o'z vaqtida va to'g'ri bo'ladi. Monitoring tizimining samarali ishlashi ta'lim muassasalarining yaxlit rivojlanishiga, raqobatbardosh kadrlar tayyorlanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, sifat monitoringi tizimi, ta'lim jarayonini doimiy ravishda yaxshilash imkonini beradi. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi samarali aloqalar va interaktiv tahlil orqali, ta'limda yuzaga kelayotgan muammolarni tezda bartaraf etish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, ular uchun mos ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish va o'qituvchilarning metodik faoliyatini tahlil qilish orqali ta'limning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shu o'rinda, ta'lim tizimida monitoringni amalga oshirishda davlat, o'qituvchilar, ota-onalar va boshqa jamoat vakillari o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Monitoring tizimi yordamida yig'ilgan ma'lumotlar ta'lim tizimining barcha tomonlari tomonidan foydalanishga yaraydi, shuningdek, ta'lim sifatini yaxshilashda umumiy qarorlar qabul qilish imkoniyatini yaratadi.



Yuqoridagi ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, monitoring tizimi takomillashtirilsa, boshqaruv jarayonlarida tezkor va asosli qarorlar qabul qilish imkoniyati ortadi. Shu sababli, raqamli monitoring tizimlarini joriy qilish, indikatorlar tizimini yangilash va pedagogik tahlilni kuchaytirish dolzarb hisoblanadi.

### **XULOSA**

Ta'limda sifat monitoringi tizimini takomillashtirish ta'lim boshqaruvi samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omillardan biridir. Monitoring vositasida faqatgina baholash emas, balki strategik qarorlar qabul qilish, muammolarni erta aniqlash va resurslarni samarali taqsimlash imkoniyatlari yuzaga keladi. Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud monitoring tizimlarining ayrim elementlari ishlayotgan bo'lsa-da, ular integratsiyalashmagan va zamonaviy texnologiyalar bilan to'liq uyg'unlashmagan.

Shu sababli quyidagi takliflar asosli hisoblanadi:

Sifat monitoringining indikatorlar tizimini xalqaro tajribalar asosida yangilash.

Monitoring natijalariga asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish mexanizmini kuchaytirish.

Raqamli texnologiyalar asosidagi kuzatuv platformalarini yaratish.

Pedagogik faoliyat va o'quv jarayonini o'zaro bog'liq holda baholash tizimini ishlab chiqish.

O'qituvchilar va rahbar xodimlar uchun monitoring metodologiyasi bo'yicha muntazam malaka oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish.

Mazkur choralar orqali nafaqat ta'limda sifat oshiriladi, balki boshqaruv jarayonlari ham tizimli, tezkor va natijador bo'lishi ta'minlanadi. Shu bilan birga, ushbu monitoring tizimlari davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlanishi lozim.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2020. — 15-30-betlar.
2. UNESCO — Global Education Monitoring Report. — Paris: UNESCO Publishing, 2022. — pp. 65–92.

3. OECD — Education at a Glance 2023: OECD Indicators. — Paris: OECD Publishing, 2023. — pp. 110–145.
4. Xalq ta'limi vazirligi — 2023-yil ta'lim sifati bo'yicha hisobot. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi XTV, 2024. — 20-56-betlar.
5. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi — Monitoring tizimlari bo'yicha metodik qo'llanma. — Toshkent: Innovatsiya, 2023. — 12-38-betlar.